

Наталія СИЛИНА

Модель розвитку професійної компетентності педагогов в акмеологічній школі

В статті розкриті питання формування і розвитку професійної компетентності педагогов. Характеризуються складові акмеологічної моделі педагога, положені в основу професійного і особистого саморозвитку вчителя, процес формування його акмеологічної позиції. Автор розкриває мету, завдання, зміст технології управління акмеологічним розвитком вчителя, яка впроваджена в гімназію №70 м. Донецька.

Ключові слова: акмеологія, акмеологічна модель педагога, акмеологічна позиція педагога, професійна зрілість, особиста зрілість, духовна зрілість.

Nataliya SILINA

Model of development of professional competence of teachers at acmeological school

The article deals the questions of formation and development of professional competence of teachers. The components of acmeological model of a teacher, laid the basis for professional and personal self-development of a teacher, the process of formation of his acmeological position are characterised. The author shows the aim, tasks, contents of management technology acmeological increasing teachers, implemented in the Donetsk gymnasium №70.

Keywords: acmeology, acmeological model of a teacher, acmeological position of a teacher, professional maturity, personal maturity, spiritual maturity.

Діяльність методичної служби як умова підвищення професіоналізму педагогів та вдосконалення освітньої системи району

Ельвіра ГОРНА,

завідувач Мар'їнського районного методичного центру координації та розвитку освіти

Реалії сьогодення потребують нових підходів до розвитку професійної компетентності педагогічних кадрів, організації та проведення методичної роботи. Домінантною стає підготовка педагога, який повинен уміти працювати в умовах вибору педагогічної позиції, технології, підручників, змісту, форм навчання тощо. Національною доктриною розвитку освіти чітко визначені першочергові завдання сучасної школи: створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя [1]. І провідна роль у реалізації цих завдань належить учителю, який має працювати на рівні сучасних вимог, постійно удосконалюючись, розвиваючи

і збагачуючи свою професійну компетентність, інноваційну культуру, технологічний потенціал. Положенням про загальноосвітній навчальний заклад визначено обов'язки педагогічних працівників, зокрема необхідність постійно підвищувати свій професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну і педагогічну культуру.

Радикальне оновлення системи загальної освіти передбачає підвищення професійної самостійності педагогів, надання їм права на конструювання змісту освіти, вибір форм і методів навчання та виховання, що збільшує ступінь відповідальності педагогів перед суспільством, учнями, батьками за кінцеві результати навчально-виховного процесу. За цих умов суттєво зростає роль методичних служб усіх рівнів у вдосконаленні професійної компетентності педагогів, підготовці їх до діяльності в новій освітній ситуації, у забезпеченні особистісно-професійного розвитку. Перед методичною службою актуалізувалися завдання: насамперед інтенсивно розвивати методичні межі професійного досвіду педагогів та

інтерес до методичної творчості в умовах оновлення системи освіти. Головна мета науково-методичної роботи з педагогічними кадрами – забезпечення неперервного і цілеспрямованого професійного зростання педагогічних працівників відповідно до вимог кваліфікаційних характеристик.

На території Мар'їнського району працюють 32 загальноосвітні школи, гімназія, 35 дошкільних навчальних закладів та 3 позашкільні навчальні заклади. Аналіз кадрового складу педагогічних працівників району свідчить про наявність потужного потенціалу за професійною ознакою. 190 педагогічних працівників району мають педагогічне звання, трьох удостоєно почесного звання «заслужений вчитель України». Упродовж останніх років освітня районна показують високі результати професійної діяльності. Багато з них є переможцями різних фахових конкурсів, авторами навчально-методичних посібників, освітнянських програм, численних публікацій у педагогічній пресі. Десятеро педагогів – переможці і лауреати конкурсу «Учитель року» та інших професійних конкурсів обласного, всеукраїнського та міжнародного рівнів.

Сучасні освітні реалії зумовлюють пошук нових підходів до організації методичної служби. Назріла потреба в оновленні форм діяльності районної методичної служби з метою надання допомоги педагогу в самовдосконаленні і становленні творчої особистості. Традиційна методична робота передбачає підвищення професійного рівня вчителя шляхом нарощування знань про нові методики, прийоми, технології і набуття вмінь використовувати їх у своїй діяльності. Треба зазначити, що саме так донедавна будувалася методична робота в районі, і, певною мірою, вона вважалася результативною. Але враховуючи нові тенденції розвитку освіти та, зокрема, методичної роботи, ми визначили відповідні цілі та розробили нову модель методичної служби. Якщо раніше ця модель будувалася за «предметним» принципом, то теперішня модель методичної служби має будуватися згідно з «функціональним» принципом, який дає змогу ефективніше реалізовувати методичні запити різних категорій педагогів. У сучасних умовах актуалізації проблеми розвитку їхньої професійної компетентності недостатньо використовувати набір різних форм методичної роботи, необхідне проектування методичної служби як системи, спрямованої на розвиток усіх структурних компонентів професійної компетентності вчителя, що враховує його інтереси, рівень освіти, кваліфікацію, забезпечує можливість творчої реалізації та самоосвіти тощо. Методична робота має бути спрямована не на формальне проведення запланованих заходів, а на надання диференційованої допомоги педагогам. Для реалізації основних напрямів діяльності розроблено модель методичної служби, яка передбачає створення умов для досягнення вчителями такого рівня, який би відповідав їхньому особистому потенціалу, розвивав

їхню творчість, компетентність, позитивно впливав на навчання та виховання сучасного школяра. За такої організації діяльності можливе надання адресної допомоги всім педагогічним та керівним кадрам району.

Розроблення та реалізація моделі методичної служби передбачає три етапи.

На першому етапі проведено SWOT-аналіз вихідного стану системи методичної роботи в районі, результати якого показали, що 60% керівних та педагогічних кадрів районна методична служба потрібна для забезпечення неперервної освіти в міжкурсовий період; 25% – для поліпшення навчально-виховного процесу; 7% – для організації контролю і керівництва; 5% – для консультування щодо ведення шкільної документації; 3% – для надання порад у плануванні діяльності. Було створено карту освітніх потреб навчальних закладів і педагогів, організовано пошук шляхів реорганізації методичної служби з метою підвищення ефективності та оптимізації її діяльності.

На другому етапі розроблено нову структуру методичної служби, визначено зміст і шляхи її діяльності з урахуванням виявлених особливостей освітнього простору району, розширено пріоритетні напрями у зв'язку зі зміною статусу методичної служби. Відповідно до вимог часу та згідно з новим Положенням про районний (міський) методичний кабінет (центр), у 2009 р. методичний кабінет реорганізовано у районний методичний центр координації та розвитку освіти, який очолює методичну службу району.

На третьому етапі, етапі стабілізації, відбувається створення сприятливих умов для підвищення кваліфікації, якості праці, творчого зростання вчителів, досягнення ними високого рівня самоосвіти, коригування програм з урахуванням результатів роботи та визначення перспектив подальшої діяльності. У процесі організації дослідно-пошукової роботи проводилася апробація розробленої структури та змісту діяльності методичної служби, уточнювався і конкретизувався інструментарій для відстеження поточних результатів. Враховувалися особливі умови функціонування сільської школи, зумовлені специфікою педагогічної діяльності вчителя. Тому підвищилася роль самоосвіти у формуванні педагогічного професіоналізму сільського вчителя. Районна методична служба для забезпечення розвитку професіоналізму та педагогічної компетентності використовує різні форми методичної роботи, починаючи від традиційних методичних об'єднань до модернізованих за змістом діяльності. Виникають нові структури – тимчасові дослідні колективи та проектні групи, здатні ініціювати ведення експериментальної роботи та забезпечити науково-методичний супровід інноваційних процесів. Означилася тенденція до зростання кількісних і якісних показників діяльності шляхом реалізації районних науково-методичних проектів. Координацію діяльності проектних команд та

Рис. 1. Структура методичної служби району

методичний супровід різних проектів здійснюють методисти.

В освітньому просторі району функціонують такі сектори методичної служби: бібліотечно-інформаційного забезпечення, соціально-психологічного супроводу, методичної підтримки інформатизації освіти й освітніх галузей – та постійні і динамічні, проблемні, проектні, експертні, робочі групи супроводу інноваційного розвитку районного методичного центру та навчально-виховних закладів (див. рис. 1).

Діяльність сектору бібліотечно-інформаційного забезпечення спрямована на проведення систематичної роботи з ознайомлення вчителів з новими програмами, підручниками, навчально-методичними комплексами, сучасними концепціями навчання та виховання учнів, створення банків педагогічної та методичної інформації. Цією групою методичних працівників організовано інформаційне обслуговування педагогів за різними напрямками, створення медіатеки.

Метою діяльності сектору соціально-психологічного супроводу є створення в освітніх закладах необхідних умов для збереження та зміцнення психологічного здоров'я учасників освітнього процесу. Завданнями сектору є реалізація комбінованої моделі розвитку служби практичної психології освіти району на основі традиційної та зональної моделей для науково-методичного забезпечення діяльності практичного психолога в освітньому закладі. Сектор соціально-психологічного супроводу формує базу даних за такими напрямками роботи: збереження і зміцнення психологічного здоров'я учасників освітнього процесу; психологічний супровід профільного навчання; психологічний супровід обдарованих дітей, дітей з особливими освітніми потребами, учнів з девіантною поведінкою; психологічний супровід дошкільних навчальних закладів. Ключовим напрямком роботи сектору визначено забезпечення психологічного супроводу навчального процесу в умовах профілізації старшої школи.

Інформаційно-методичне забезпечення діяльності освітніх закладів району передбачає організацію підвищення кваліфікації педагогічних і керівних працівників; сприяння впровадженню та використанню інформаційних технологій; формування банку педагогічної інформації, створення каталогу електронних ресурсів та каталогу методичних розробок; здійснення мережевої взаємодії методичного центру з усіма освітніми установами. З 2008 р. всі загальноосвітні заклади об'єднані в єдине інформаційне середовище району, що дало змогу організувати інформаційну підтримку педагогів та автоматизувати документообіг. Окрім того, інформаційні технології сприяють ефективному вирішенню завдань щодо забезпечення неперервної освіти вчителів. Методичний

центр завдяки тісній співпраці з Донецьким обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти забезпечує науково-методичний супровід курсового та міжкурсного періодів діяльності педагогічних працівників шляхом дистанційного навчання, яке активно розвивається в нашому районі. Для задоволення потреб педагогічних і керівних працівників в оволодінні інформаційними технологіями в районі проводяться тренінги для вчителів інформатики та навчання вчителів-предметників за програмою «Інтел – навчання для майбутнього». Освітні заклади району працюють над розробленням власних сайтів для організації дистанційного навчання, поширення та презентації передового педагогічного досвіду. Презентація діяльності педагогів є дієвим чинником їхнього професійного зростання.

Мета діяльності сектору методичної підтримки освітніх галузей – предметно-методичний супровід навчально-виховного процесу, який здійснюють методисти РМЦ. Вони супроводжують педагогів з питань якості викладання та виконання програм навчання, проводять діагностику якості впровадження навчально-методичних матеріалів, розробляють програми підвищення методичної майстерності молодих педагогів, педагогів-новаторів, педагогів-дослідників тощо.

Методисти координують діяльність районних методичних об'єднань, постійних та динамічних, проблемних, проектних, експертних, робочих груп. Ефективною формою роботи з педагогічними кадрами є практичні заняття, які, як зазначають автори навчально-методичного посібника «Технологія управлінської діяльності завідуючого районним (міським) методичним кабінетом» К.М. Старченко, В.І. Пуцов, Б.В. Гадзецький, є однією з форм навчання педагогічних працівників, у процесі використання котрої на основі активізації їхньої інтелектуальної діяльності відбувається цілеспрямоване застосування конкретного теоретичного досвіду в конкретно визначених ситуаціях, що сприяє

формуванню та вдосконаленню професійно значущих педагогічних і управлінських умінь, а отже, і професійному розвитку як такому [2].

Одним із найактуальніших напрямів оновлення змісту освіти є організація профільного навчання в старшій школі. У сільських школярів немає можливості вибору іншого освітнього закладу, окрім школи в рідному селі. У такій ситуації досить складно врахувати індивідуальні особливості й прагнення кожного учня, що зводить нанівець саму ідею профільної освіти. Досвід наших освітян переконує, що найефективнішим шляхом здобуття якісної освіти для сільських школярів є освітній округ. У 2005 р. створено освітній округ «Районна різнопрофільна школа». Побудова такої структури освіти передбачає вирішення завдань державної освітньої політики. Ця модель забезпечує не тільки рівний доступ до якісної освіти для всіх дітей, але й дає змогу впровадити індивідуалізоване профільне навчання, яке сприяє розвитку дитини відповідно до її інтересів і здібностей у процесі одержання загальної середньої освіти. Випускники профільних класів після закінчення школи отримують два документи: атестат про середню (повну) загальну освіту та свідоцтво про первинну професійну підготовку на рівні професійно-технічного навчання з професій: «Тваринник», «Овочівник», «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва». Інноваційна модель професійної підготовки школярів дає змогу забезпечити ефективність технологічної освіти в загальноосвітніх школах та підготувати молодь до трудової діяльності. Агропромисловий комплекс району отримує кваліфікованого робітника, який володіє мінімально достатніми професійними вміннями і загальними компетенціями, необхідними для початку професійної діяльності. Донецьким обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти розроблено програму відпрацювання моделі допрофільної підготовки та профільного навчання учнів регіону на базі районної різнопрофільної школи як науково-дослідного майданчика. РРШ надано статус обласної базової школи з проблеми «Організація профільного навчання».

Отже, методична служба району – це соціально-педагогічна система, спрямована на розвиток професійної компетентності вчителя. Цілісність розробленої системи методичної роботи з розвитку професійної компетентності педагогів забезпечується наявністю та доцільним вибором організаційних форм (компонентів структури), наступністю і взаємозв'язком між ними. Відповідно до нових вимог, що висувуються суспільством, методична служба стає ефективною умовою розвитку професійної компетентності педагогів, оскільки реалізує їхні індивідуальні можливості шляхом застосування різноманітних форм організації роботи.

Завдяки співпраці Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, районного відділу освіти, керівників навчальних закладів, районних методичних об'єднань, проектних ко-

манд, творчих та динамічних груп буде продовжено роботу зі створення необхідних соціально-педагогічних умов для підвищення професіоналізму педагогів, оскільки всі ми розуміємо: у нас сьогодні особлива місія, у наших руках – майбутнє.

Література

1. *Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті* // Освіта України. – 2001. – №1. – С. 22–25.
2. *Старченко К.М.* Технологія управлінської діяльності завідуючого районним (міським) методичним кабінетом / К.М. Старченко, В.І. Пуцов, Б.В. Гадзецький. – К., 2002.
3. *Жерносок І.П.* Науково-методична робота в загальноосвітній школі: навч.-метод. посіб. / І.П. Жерносок. – К.: УЗІН, 1998.
4. *Старченко К.* Науково-методична робота з учителями / К.Старченко, Г.Литвиненко // Директор школи. – 2007. – №11. – С. 57–61.

Анотації

Ельвіра ГОРНА

Діяльність методичної служби як умова підвищення професіоналізму педагогів та вдосконалення освітньої системи району

У статті розглянуто інноваційні підходи до організації неперервної освіти педагогічних та управлінських кадрів на рівні району. Описано модель районної методичної служби, розкрито її можливості в розвитку професійної компетентності педагогів.

Ключові слова: підвищення кваліфікації, модель методичної служби, професійна компетентність.

Эльвира ГОРНАЯ

Деятельность методической службы как условие повышения профессионализма педагогов и усовершенствования образовательной системы района

В статье рассмотрены инновационные подходы к организации непрерывного образования педагогических и управленческих кадров на уровне района. Описана модель районной методической службы, раскрыты её возможности в развитии профессиональной компетентности педагогов.

Ключевые слова: повышение квалификации, модель методической службы, профессиональная компетентность.

Elvira GORNA

Activity of methodical service as a condition of increase of professionalism of teachers and improvements of educational system of the district

The article is dedicated to innovative approaches in the organization of continuous education teachers and administrative staff at district level. The model of district methodical service is described, its possibilities in development of professional competence of teachers are considered.

Keywords: in-plant training, model of methodical service, professional competence.